

„a regényben” technikával bonyolítja kisregénye cselekményét, s ráadásul ez a „belső regény” közvetlen kulcsa az egész alkotásnak. Mindez nem lenne baj; ha nem válna a regény szinte rejtvényé, amelyet az olvasó a történések vézeig inkább csak sejt, de nem ért. A végső pillanatokra tartogatott magyarázat és a kissé elcsúszott befejezés rontja a *Füstkuttyák* művészi értékét.

A *Lányok napfényben* s a *Harlekin és szerelme* után a *Füstkuttyák*, mint re-

gény, nem éri el Bertha legjobb noveláinak színvonalát, még nem mutat tehát túl az egyébként biztos pályakezdet nehézségein.

Az irodalmi hatások, a különböző „divatok” csábításai alól még csak részben szabadult fel kitűnő elbeszélőnk, pontos kérdésfelvetései és tiszta szándékkal megfogalmazott választai azonban figyelmet érdemelnek. (*Szépirodalmi Könyvkiadó*, 1965.)

KISS AURÉL

KÖNYVESPOLC

NAGY CZIROK LÁSZLÓ:

BETYÁRÉLET A KISKUNSAĞON

Az idős mester rövid idő alatt már harmadik könyvét bocsátja közre egész életének kutatási anyagából. Nagy Czirok László Kiskunhalason élte le életét, nagypapja Gózon István volt pandúr, csárdatulajdonos és népköltő közelségében ifjúsága óta gyűjti tudatosan a Kiskunságra vonatkozó tárgyi és szóbeli anyagot. Ortutay Gyula írta az előző Nagy Czirok-könyv előszavában: „Amíg Kiss Lajos élete javát szeretett városától, Hódmezővásárhelytől, távol töltötte, addig Nagy Czirok László szinte elválaszthatatlan szűkebb pátriájától. Amíg Kiss Lajos nagy műveiben ott munkál a hazavágyás szenvedélye, az elhagyott szülőföld igéző s mindegyre megidézett varázsa, addig Nagy Czirok László munkáiból az otthonosság, a szülőfölddel, a kiskunneppel való teljes azonosulás ereje árad.

Nagy Czirok László, akinek szorgalmas és tudós gyűjtőmunkájáról a Néprajzi Múzeumban is hatalmas anyag tanúskodik, új könyvében olyan adatközlőit szóltatja meg a kiskunsági betyárvilág emlékeiről, akik közvetlenül tanúskodhattak Bogár Imre, Csapó Gazsi, Övedei Szabó Pista és más híres, jeles, címeres betyárok viselt dolgairól.

A Kiskunságnak és Halas város környéke népének, e nép életmódjának és gondolkodásának sajátos történelmi jellemzője, hogy 1745-ben Mária Teréziától a jász és kiskunok kiváltságlevelét kaptak, így e vidéken nem alakult ki nagybirtok, a kutató tehát a feudalizmus sajátos fejlődésének lehet megfigyelője. A Halas—Kecskémét—Szeged háromszögében és környékén élő nép jórészt rideg állattartással foglalkozott a múlt század utolsó évtizedéig. A már a török hódoltság után kialakult tanyarendszer csak még jobban elősegítette az e tájon élő kunsági ember izoláltságát, a pusztázó emberek sajátos életmódjának kialakulását. S ilyen körülmények között adhatott otthon a vidék a betyárrá vált

szökött katonának, lehetőséget a „betyárkodók”, a marhapasszus-hamisító „zöldmezőjegyzők” tevékenységének.

Nagy Czirok nem kis érdeme, hogy a még élő szem- és fültanúk, egykori pandúrok elbeszélései alapján jegyezte le a betyárvilágra vonatkozó történeteket, eseményeket. De emellett, hogy néprajzi hitelességű feljegyzéseket kapunk a kiskunsági táj embereiről, pusztázó pásztoraikról, a szerző korábbi könyveihez hasonlóan itt is találunk kötete végén egy gondosan összeállított szótárt. Ebben egyrészt magyarázatot kapunk a könyvben szereplő kifejezésekre, másrészt megkapjuk a pusztai tolvajnyelvnek gyűjteményét is. A történetek elmondásában Nagy Czirok az anekdota sajátos eszközeivel él, az elbeszélők szavaiból, zárbeszédeiből, így a Duna—Tisza közti ö-zés tévedhetetlen kézikönyve is kikeredik; nyersanyagul szolgálhat nyelvészek és írók egyaránt. (*Magvető Könyvkiadó*, 1965.)

BÁNYAI MIKLÓS

BÉKÉSI GYULA: HAZATALÁLNI

Békési Gyula kötetében egy negyvenéves költő verseit kaptuk kézbe, először. Könyve többek között két fontos problémát vet fel: honnan eredeztethető nagy biztonságú formakezelése; ez a magas formakultúra miért nem jár együtt eszmei-tartalmi emelkedettséggel, progresszivitással.

A versek tanúsága szerint költőjük mintha elszakadt volna a környező világtól, társadalmi problémát szinte egyáltalán nem találunk, egyéni gondok, gondolatok vetődnek csupán. Magyarázatot a *Hazatalálni* c. ciklusban jelentkező Békési Gyulánál kereshetünk. Negyven felé — súlyos betegséggel a háta mögött — egy kicsit melankolikus belétörődés jellemzi a költőt. De a felszín alatt valami állandóan dolgozik, forr, nincs egy percnyi kibékülés sem — ennek megfelelője a sok nyugodt hanó, lassú ütemű versben az ezekkel ellenke-